

LA MÍSTICA EXTRAMURS

Travessa cap el 2022 (Manresa 11-II-2022)

Laia de Ahumada

Aquest és el títol que em van proposar des de l'organització d'aquesta Travessa cap el 2022, i us haig de dir que m'agrada acceptar els enunciats que em proposen. Fer-ho, em situa, em dona peu, em fa pensar què volen que expliqui, i des d'on; i també on m'encasellen o m'especialitzen. I això últim pot semblar una poca-soltada, però no ho és perquè, malgrat el meu currículum, de l'única cosa que em considero "especialista" és d'escoltar, de reflexionar, d'aprendre de tot allò que observo i rebo a peu de carrer, de tot allò que m'emociona en cada moment de la meua vida, i em qüestiona.

Deia Unamuno: "La mística es en gran parte filología".

Jo soc filòloga, i per això segurament m'interessa la mística, o potser perquè m'interessa la mística, m'he fet filòloga, vés a saber. I sovint vaig a l'encalç de les paraules que expliquin allò que *per se* és inexplicable. Perquè Mística deriva de Misteri (arrel grega *mys*) que vol dir mantenir els llavis closos. Fa referència a "allò de què no es pot parlar", tant per no profanar-ho com perquè sobrepassa tota paraula. El místic és una persona emmudida que, paradoxalment, sent la necessitat imperiosa de comunicar.

Avui us parlaré des de la curiositat d'una filòloga que estima la paraula, que es fica per tot arreu sense saber massa de res, que transcriu i interpreta textos d'altres èpoques, on intueix el batec de cada vida, convençuda que l'estudi de la història de la humanitat no és el relat de les proeses ni de les guerres, sinó la recerca del fil que uneix les diferents èpoques i les travessa com una basta invisible,

que ara es fa visible a l'anvers de la tela, ara desapareix en passar pel revers, repetint-se en essència, però amb visos diferents segons les circumstàncies, i sempre amb un missatge de plenitud que no caduca, i que ens recorda qui som, d'on venim i a on anem.

Un missatge que sempre ens fa l'efecte que ja l'havíem sentit, perquè ve de dins, del més profund d'aquella humanitat que també forma part de nosaltres; i ens fa adonar, amb una gran humilitat, que res és nou i que tot ho és, i que la sopa d'all no me l'he inventada jo, sinó que ja se la van inventar aquells primers homínids el dia que es van fer conscients que la vida en aquest món era finita —tot i la seva latent infinitud—, i d'aquesta consciència va néixer la necessitat de la paraula per expressar-la.

Aquesta ponència d'avui és la última d'una travessa que ha passat per la tríada de la terra, de l'humà i del transcendent, un camí semblant al que segueix Satish Kumar en el seu llibre: "Terra, ànima i societat"¹ (un dels textos que he triat per a la reflexió), on ens parla d'una forma de posicionar-nos en el món, de relacionar-nos amb la terra, entre les persones i amb el propi ésser.

I avui ens toca posicionar-nos des d'aquesta dimensió transcendent —o com la vulgueu anomenar, perquè trobaríem actualment mil maneres diferents de fer-ho. Des d'aquesta dimensió que Panikkar (en un altre dels textos que he triat per a la reflexió) adjectiva com a "divina", perquè és "lliure i infinita, i amb una connotació de "misteri".²

Fins no fa gaire, aquesta dimensió transcendent era vehiculada, amb drets d'exclusivitat, per les tradicions religioses. És el vi de l'experiència que ha donat el sentit profund a la copa de les religions i que, per això mateix, ha estat rigorosament controlada perquè no

¹ Satish Kumar, *Tierra, alma, Sociedad*, Kairós, 2013

² Raimon Panikkar, *Ecosofia. La saviesa de la terra*, (ed. Jordi Pigem), Fragmenta, 2021, p-38

sortís de llera, en un difícil equilibri entre expansió i contenció. Malgrat això, més d'una vegada al llarg dels segles aquest vi ha sobreixit més enllà de la copa les religions, com un riu subterrani que aflora a la superfície en temps de crescudes, i ha estat contingut i tornat a conduir a la llera. Fins arribar al moment actual, on, per una sèrie de circumstàncies, el trobem vessat més enllà de les religions, malgrat els murs de contenció que s'alcen des dels integrismes. El trobem, primer, amarant els camins de l'espiritualitat, que tenen encara un marc religiós de referència on adreçar-se per explicar-se; i després, ara mateix, el trobem, incontenible com la lava, més enllà també de les espiritualitats i de les referències úniques, sortint extramurs i escampant-se per terra, aire, aigua i foc, buscant una llera on encarnar-se.

M'heu demanat una mística extramurs i és d'aquesta mística, incontenible com la lava, de la qual parlarem avui. I, contràriament al que podeu pensar, no parlaré ni de Déu ni de l'experiència del transcendent, sinó de l'eutopos, del bon lloc, i de la recerca que ens hi porta; i també de la qualitat humana, personal i col·lectiva, que ens permetrà habitar-lo. I per fer-ho, irremeiablement, haurem de tocar de peus a terra, perquè la persona mística, intra o extramurs, no és una privilegiada, i la seva experiència no és exclusiva ni inabastable. La seva experiència —com bé diu Panikkar— és l'experiència integral de la Vida, que tota persona està cridada a viure. És una experiència —com diu Martínez Lozano— que “no exigeix l'adhesió a fórmules, dogmes o credos” sinó que porta la persona a “verificar la veritat d'allò que és”.³ Perquè, en definitiva, estem parlant d'amor i no de creences, com diu Satish Kumar.

I és des d'aquest “amor”, i des d'aquesta “llibertat, infinitud i misteri”, paraules que ens inspiren a tots, que avui seguirem la petja de les nostres certeses, més enllà de les nostres creences. La de les

³ Martínez Lozano, *Vida en plenitud*

certeses que ens sostenen, que ens fan sentir immersos en “un infinit procés creador, on tot neix i tot mor”,⁴ no exempt de misteri, perquè va més enllà de nosaltres. Certeses que ens fan lliures, infinits, i ens permeten aguantar els embats d’una vida que es mou dins de la incertesa total del misteri. Una incertesa que ja estem vivint ara mateix, en una terra, en un món, que creïem que teníem apamat i sotmès i que, de la nit al dia, hem descobert fràgil i rebel.

Al llarg d’aquesta Travessa 2022 no s’ha deixat de repetir que estem en un moment d’emergència. El que estem vivim ara es tracta d’una experiència nova que només es pot afrontar des de la consciència, i per arribar a una nova consciència, no n’hi ha prou amb ser conscients —tot i que és imprescindible—, sinó que cal deixar enrere les creences que teníem fins ahir del nostre món i obrir-nos a un món desconegut, aprendre a situar-nos i a interpretar-lo de nou. I tot això ho hem de fer des de la petita virginitat que som en aquest moment de la història; i des de la saviesa que atresorem dins d’un ésser que fa temps que transita. Aquesta virginitat que ens empeny a sortir extramurs amb el bagatge d’una saviesa que està escrita en llibres mil·lenaris, i està inscrita en els nostres gens, en el nostre ésser, ben endins nostre, i només cal que la reconeguem, l’agraïm i la posem al servei de la humanitat, perquè mai no es perdi l’experiència de tot allò que som i hem viscut.

I si durant segles la mística ens l’hem explicada com l’experiència del transcendent, que donava un sentit al nostre pas efímer pel món, com l’experiència d’aquest Tot que tot ho omplia, i en la qual es representava la persona en trànsit elevant-se del terra; ara, sense oblidar res del que hem après i que considerem autèntic, ens l’hem d’explicar des de l’experiència de la presència en un món que viu i respira amb nosaltres, en el qual no estem de pas, sinó que

⁴ Mark C. Taylor, *Reflexiones sobre morir y vivir. Notas de campo desde otra parte*, Siruela, 2013, p.81

hi pesem⁵ fins a fer-nos terra; perquè com diu Panikkar “som terra, ella és el nostre cos i nosaltres som encara més: la seva ànima”.⁶ I aquesta terra és “la nostra casa de tots” (no “casa nostra de tots”) —com diu el Papa Francesc a “Laudato Sí”⁷ —, per tant, davant d’aquesta premissa no podem utilitzar aquelles paraules: “salvi’s qui pugui”, sinó unes altres, com ara: “et/em/us salvaré fins que pugui”.

I per fer aquesta tasca tan humana i tan divina, hem de fer l’esforç de sortir de nosaltres mateixos, dels murs que hem bastit per refugiar-nos-hi; i com a exiliats, amb tot el dolor que això comporta, sortir extramurs amb ganes de conèixer, de saber i de viure una vida millor. I ens endurem aquells fils invisibles que dèiem abans, aquella experiència heretada, que ha marcat el camí d’aprenentatge de la humanitat fent-nos tal com som, perquè ens inspirin a l’hora de buscar una nova forma de relacionar-nos amb la terra, amb les persones i amb el propi ésser.

Una nova forma de relacionar-nos amb la terra

Si sortim extramurs, fora muralles de la urbs, el primer que ens trobem és la terra, la ruralia.

D’ençà de la pandèmia estem veient una urgent necessitat de retornar a la terra, als pobles, de viure d’una altra manera més pausada i més en contacte amb la natura. Per què? (I ara permeteu-me que ja només començar faci un avançament i us respongui la pregunta amb paraules manllevades a Henry David Thoreau (1817-1862): “Vaig anar al bosc perquè volia viure en llibertat, afrontar, vivint sol, els fets essencials de la vida, i aprendre el que ella m’havia

⁵ Perejaume, *Paraules locals*, Tushita edicions, 2015, p.14

⁶ Raimon Panikkar, *Ecosofia. La saviesa de la terra*, (ed. Jordi Pigem), Fragmenta, 2021, p.46

⁷ Papa Francesc, *Laudato si*, Claret, 2015, p.4

d'ensenyar, no fos cas que, quan em toqués morir, descobrís que no havia viscut".⁸

Als anys 60 va començar l'abandonament del camp, l'èxode dels habitants dels pobles cap a les ciutats. L'objectiu: la necessitat de millorar la qualitat de vida, perquè les ciutats eren el paradigma del progrés, de la cultura, i la pagesia va abandonar les terres, on practicava una "agri-cultura" amb una saviesa igual i diferent que la que ensenyaven els llibres, per desplaçar-se a les ciutats a fer les feines que ningú no volia fer. Seixanta anys després, la gentrificació, la contaminació, el brogit i l'estrès, han fet les ciutats inhòspites. El silenci que es va produir en l'aturada causada pel confinament durant la pandèmia va mostrar als ciutadans que es pot viure d'una altra manera i que és possible fer-ho, malgrat que amb el retorn a la "normalitat" ens han fet creure tot el contrari. I per fugir d'aquesta "normalitat" fictícia, hem vist com persones properes han agafat les maletes, han marxat de la ciutat i s'han instal·lat en els pobles, tot i que, curiosament, no per fer de pagès, sinó per fer altres tipus de treballs. Haurem de veure com afecta als petits pobles, molts d'ells sense serveis bàsics ni per a la població autòctona, aquest repoblament tan singular; i com afectarà també les relacions, sovint tan complexes entre urbans i rurals. I qui s'aprofitarà també d'aquesta situació per omplir-se les butxaques, tal com diu Gustavo Duch en el seu darrer llibre: "Se vendió el mito del Progreso, ahora se vende el mito del Regreso, ergo la cuestión es vender".⁹ I el que és més important és si aquestes persones, si aquests "fugitius" –tal com els anomena Antonio Pau, en el seu "Manual de Escapologia" –, que fugen d'un entorn hostil a la recerca d'un lloc millor on poder viure en plenitud, seran capaços de trobar l'aquietament interior que busquen: "Aunque se aleje, si el fugitivo no se sosiega no habrá culminado la

⁸ Cita d'Antonio Pau, *Manual de escapologia. Teoría y práctica de la huida del mundo*, Trotta, 2021, p.145

⁹ Gustavo Duch, *Cuentos del progreso. Conversaciones con el pastor*, Pol·len edicions, 2021, p.75

huida. Allá donde vaya llevará consigo el mismo malestar del que huye. Sosegarse exige esfuerzo".¹⁰

Aquesta necessitat que s'ha despertat del retorn a la terra, de fugir de les ciutats perquè es consideren un lloc hostil on s'han perdut les relacions i la vida comunitària i regna l'individualisme, no és nova, sinó que ha omplert milers de pàgines al llarg de la història. Ens podríem remuntar molt enllà, però ens quedarem al segle XIV amb Petrarca, en el seu tractat *De vita solitaria* (1356), on ja parla de la dissortada vida "del desgraciat habitant de les ciutats", enfront de l'home solitari que es lleva feliç amb els cants del rossinyol, després d'un bon son.¹¹

Però no només hi ha literatura que ens parla d'una vida idíl·lica, també n'hi ha que ens parla de la duresa extrema de la vida rural, com feien els modernistes catalans, a finals del segle XIX: Victor Català, a "Solitud" o als "Drames Rurals"; (i també actualment, per exemple, l'irlandès Colm Tóibín, a "Un llarg hivern", o Julio Llamazares a "La Lluvia amarilla"). Una vida dura, que colpeix els qui la viuen fent-los de vegades roïns i feréstecs, però que malgrat tot, ens atrapa, perquè hi intuïm l'essència d'una existència lligada a la natura, que hem perdut i que volem recuperar, feta de solitud, de silenci, de llibertat i de capacitat de resistència.

Si tornem a la narrativa de la vida rural idíl·lica, trobem el conegut mite d'"El bon salvatge" de Rosseau, al segle XVIII, un home bo que viu en llocs inaccessibles, fidel a la natura, com seria més recentment "L'home que plantava arbres" de Jean Giono. En aquesta línia trobem autors que no només ens parlen de la vida idíl·lica sinó que ens expliquen la seva experiència de fugida al camp, temporalment o definitiva. Com Henry Thoreau, a principis del segle XIX, que escriu el conegut llibre "Walden" (o actualment Paolo Cognetti, en "El noi silvestre", o Gabi Martínez en "Un cambio de

¹⁰ Antonio Pau, *Manual de escapología. Teoría y práctica de la huida del mundo*, Trotta, 2021, p.15

¹¹ Antonio Pau, *Manual de escapología. Teoría y práctica de la huida del mundo*, Trotta, 2021 p.20

verdad"). I també autors de principis del segle XX, sacsejats per les guerres, com Marcel Légaut, qui, en els anys 40, deixa la càtedra universitària per anar-se'n a fer de pagès; i ho fa perquè "vol iniciar-se en l'escola d'aquests homes, dels millors, encara intactes com les muntanyes del seu país" perquè "pressent en ells un tresor amagat, tan ben segellat d'altra banda que ells mateixos sovint l'ignoren i desconeixen".¹² És aquesta "virginitat" que intueix Légaut el que l'atrapa, i també atrapa als que retornen a aquesta nova ruralitat.

Aquest "anar-se'n a fer de pagès", és un moviment que també s'inicià fa uns anys al nostre país, un fenomen que es dona sobretot a les àrees metropolitanes, de joves, homes i dones, que volen viure de la terra i viure-hi, perquè consideren que "fer de pagès no és una feina, sinó una manera de viure".¹³ Joves que molt sovint no tenen terres on poder dur a terme el seu projecte, però que són capaços, malgrat totes les dificultats, i amb una austeritat volguda, de començar de zero per acomplir el seu desig. Una tasca ben àrdua, perquè el més difícil no és començar sinó mantenir-se, tal com reflexionava i posava de manifest en el meu llibre d'entrevistes a joves pastors.¹⁴ I darrerament també veiem un degoteig de fills i filles de pagès, que havien marxat empesos pels pares a estudiar a la ciutat, perquè en el camp no hi havia futur, i que ara tornen, cansats de la vida de les ciutats, per tornar a donar vida a la pagesia i al territori.

Podem pensar que, en el fons, del que es tracta és de la recerca de la vida idíl·lica, la mateixa que buscaven els qui abandonaven el camp per marxar a les ciutats, i que ara també busquen els qui abandonen les ciutats; per què, si no, marxés d'un lloc? "El nostre és temps de fugida. Després fugirà qui vulgui —o qui tingui el valor per

¹² Marcel Légaut, *Itinerari. Fragments d'una recerca*, Fragmenta, 2007, p.48

¹³ Raquel Serrat a Laia de Ahumada, *Entre Mans. Dones pageses, dones dempeus*, Anem editors, 2021, p.84

¹⁴ Laia de Ahumada, *A cel ras. Converses amb joves pastors*, Pagès editors, 2013

fer-ho—, però l'ambient és propici.”¹⁵ I està clar que la vida idíl·lica no existeix, que se la fa un mateix cada dia, però és cert que el camp en aquest moment que vivim ens ofereix perspectives de vida diferents. En els homes i dones que l'habiten s'intueix aquesta fortalesa per entomar-ho tot, aquesta capacitat i coneixement per poder produir el que ens és indispensable, com són els aliments. I en aquest moment que es parla de canvi climàtic, d'escassetat d'aliments i de matèries primeres, i de que caldrà fortalesa per entomar-ho tot, els urbanites se senten fràgils i indefensos i enyoren aquesta força de la qual ens parla Jean Giono, activista i defensor de la vida al camp, que diu que “no hi ha ningú més tossut que un camperol. Tot es destrueix i ell recomença; tot s'enfonsa i ell ho reconstrueix; no li queda res, té les mans buides. Ai, perdrà l'esperança aquesta vegada? No. D'on venen aquestes llavors que sembla arrencar-se del cos i que brosten ja pels camps [...] Si tants recursos guardem en el nostre interior quan ja no ens queda res, de què no serem capaços quan tenim alguna cosa?”¹⁶

És evident que es necessita recuperar la relació amb la terra, però de quina relació estem parlant? D'una relació que no parla d'espoliar, sinó de donar, d'estimar, d'habitar, de donar vida, de pesar damunt la terra, de viure i de viure-hi.¹⁷

De la necessitat de recuperar la solitud i el silenci, de barrar el pas al brogit, a la banalitat, de disposar de temps per viure la vida amb plenitud. De recuperar les relacions de proximitat, els veïnatsges, el consum local, el valor de tot allò que podem fer amb les nostres mans, de tot allò que ens permet ser autosuficients i no dependents.

De la necessitat d'un lloc, com deia Thoreau, on poder “viure amb l'energia i la senzillesa espartana necessàries per eliminar tot el que no és vida.” D'un espai on poder ser-hi, viure amb consciència, ser conscients de la vida que vivim. És tot un repte aconseguir estar

¹⁵ Antonio Pau, *Manual de escapologia. Teoría y práctica de la huida del mundo*, Trotta, 2021, p.39

¹⁶ Jean Giono, *Las riquezas verdaderas*, Errata naturae, 2016, p.31

¹⁷ Perejaume, *Paraules locals*, Tushita edicions, 2015

on estàs, present i conscient, malgrat tots els estímuls externs. I això no depèn només del lloc on vius, perquè en una ciutat pots viure com en un poble, i en un poble també pots viure com en una ciutat, a cavall del cotxe, del soroll i de la pressa. L'important no és on vius, sinó com vius. Cadascú tria el "bon lloc", l'eutopia que viu dins de cadascú de nosaltres a l'espera de ser reconeguda i habitada.¹⁸

I finalment, vull apuntar, només, un tema que darrerament em volta pel cap que és el de la necessitat de contemplar una mística de la terra, i de legitimar-nos a experimentar-la, tal com hem fet amb el transcendent; perquè potser seguim esperant que Déu, o un Tu, ens parli, perquè som addictes a les paraules, i tal vegada s'ha acabat el temps de sentir-ne... I potser haurem de ser capaços de deixar-nos inspirar per altres llenguatges, com ara el del batec somort de la terra, o el del xiuxiueig de les plantes, que no ens diguin més el que hem de fer, sinó el que ja som.

I em remeto a un text de la biòloga i ecòloga Rachel Carson: "No me da miedo ser tachada de sentimentalista si me planto hoy aquí y les digo que considero que la belleza natural debe ocupar un lugar en el desarrollo espiritual de todo individuo y toda Sociedad. Cuando destruimos la belleza, o cuando sustituimos un atributo natural de la tierra por algo artificial creado por el hombre, estamos retrasando parte del crecimiento espiritual del ser humano".¹⁹

Una nova forma de relacionar-nos amb les persones

En aquest viatge que emprenem fora muralles, on el "salvi's qui pugui" ja hem dit que no ens serveix de res, perquè es tracta de comprometre'ns en un "et/em/us salvaré fins que pugui", hem de fer-nos a la idea que no marxarem sols, que hem d'acollir tantes persones com puguem, encara que mengem menys, que tinguem

¹⁸ Extracte de l'article publicat per l'autora a "Soberania Alimentaria", núm 39

¹⁹ Rachel Carson, *Los bosques perdidos*, ediciones el Salmón, 2020, p. 203-204

més fred i que estiguem més estrets. És necessari trencar el nostre món esquifit i ampliar la mirada: estimar més, estimar-nos més, a nosaltres, i entre nosaltres. Perquè encara que se'ns incita a convertir-nos en individus aïllats, dedicats exclusivament a consumir, som éssers relacionals, interconnectats, que vivim en una casa comuna; per tant jo no puc tancar els ulls ni a les desigualtats de casa nostra ni a les de l'altra punta del món, perquè la globalització que criticava Eudald Carbonell, com un dels grans errors de la humanitat, el que té de bo és que ens ha fet el món molt petit i ens ha fet veure que el que li passa a l'altre, ni que sigui a l'altra punta del món, m'afecta a mi.

I per això, en aquest caminar, ens cal posar a la pràctica tres verbs indispensables: Col·laborar, Compartir i Cooperar, que ens ajudin a ser com micorrizes que se sostenen mútuament amb relacions simbiòtiques de benefici mutu (el fong colonitza l'arrel de la planta i augmenta la seva capacitat de penetració en el substrat, i a canvi és alimentat per la planta). Relacions que no només ens alimentin físicament sinó també espiritualment, que reconeixin i potenciïn les infinites possibilitats de cada persona.

Per **col·laborar** hem de conèixer, entendre i acceptar l'altre. I per fer-ho hem d'aprendre a dialogar dialògicament, com deia Panikkar: amb un diàleg obert, interior, que té lloc en les profunditats de la persona, que tracta amb el tu profund i no únicament amb el seu pensament. "Quan dialoguis amb algú, considera el teu interlocutor com una experiència reveladora".²⁰

Un diàleg no tant per vèncer o convèncer, sinó per arribar a veure't a tu mateix a través de l'altre, i arribar-lo a comprendre "tal com ell es comprèn a si mateix".²¹

²⁰ Raimon Panikkar, *Diàleg intercultural i interreligiós*, Fragmenta editorial, 2014, p.37

²¹ Raimon Panikkar, *Diàleg intercultural i interreligiós*, Fragmenta editorial, 2014, p.92

És un tema d'una vigència extraordinària, imprescindible perquè la humanitat es relacioni, no des del poder i la violència, sinó des de la comprensió mútua.

Per **compartir** és necessari posar el bé comú per damunt de l'individual, que el nostre objectiu sigui millorar la vida de les persones fomentant-ne les cures i els vincles, l'estimació i el suport mutu; i també l'autogestió, la integració de les múltiples capacitats i la col·laboració a través de noves formes d'organització comunitària, com, per exemple, una economia col·laborativa, que estigui basada, no en el tenir, sinó en l'accedir. Viure amb menys perquè tothom pugui viure. Perquè a la terra hi ha prou recursos per a tothom, com deia Gandhi, però no per mantenir la depredació abusiva d'uns quants. I decidir tenir menys d'alguna cosa, no és només una actitud revolucionària, perquè fa trontollar les bases d'un sistema capitalista, sinó que també és una actitud raonable perquè potser, d'aquí uns anys, ja no hi haurà prou recursos per abastir-nos, ni prou terra per alimentar-nos, i de grat o per força els haurem de compartir. Val més que aquest canvi l'anem preparant des de l'amor, que ens fa ser creatius, i no des de la necessitat, que genera violència. Estaria bé, per començar, pressionar perquè s'obrin les fronteres, perquè no mori ningú més al mar, perquè la gent no dormi ni mori al carrer... I també estaria bé canviar la mirada: deixar de veure únicament la seva pobresa per reconèixer-los tota la riquesa (no econòmica) que ens poden aportar. Cal que anem pensant com fer-ho des d'ara mateix, perquè tard o d'hora, si és que no ens toca abans a nosaltres passar per aquest tràngol, haurem d'acollir totes les persones que malviuen en situacions d'austeritat imposada, i haurem de fer-ho des d'una austeritat compartida.

Per a la imprescindible **cooperació** m'agrada esmentar la biòloga Lynn Margulis qui, als anys seixanta, va incorporar la cooperació a la teoria de l'evolució darwiniana, la simbiosi com a força evolutiva fonamental. "Que la cooperació sigui una força

evolutiva és un concepte rupturista, que canvia la forma de veure el món. Les seves implicacions porten a replantejar els valors del model social, i a situar la cooperació —i no la competició— com a motor central de millora i evolució”.²²

I és important que el descobriment d’aquesta nova “forma de veure el món” —acceptada per la comunitat científica, però poc coneguda per la societat—, vingui de la mà d’una dona. Tot i que a mi no m’agrada parlar d’homes i de dones, no m’agrada parlar amb terminologia bèl·lica de lluita de gèneres, sinó que m’agrada més parlar de les qualitats del masculí i del femení que cada home o dona, porta dins seu i que cal potenciar.

La teoria de Darwin parla de competir i la de Margulis parla de cooperar. Les qualitats del femení defensen la cooperació, el bé comú i l’experiència; tenen cura de la vida, la pròpia, la dels altres i la de la terra. I les del masculí defensen el poder, la competitivitat i la raó. I aquestes tres, tot i que d’entrada són paraules connotades negativament, si les positivitzem descobrim que el poder no consisteix a manar, sinó a menar, a defensar la vida i no a anorrear-la. Que la competitivitat és necessària per millorar-se i superar-se, per crear comunitats on el bé comú sigui realment el bé de cada un dels seus membres. Que la raó no és només per imposar dogmes i creences, sinó per saber, per entendre, per discernir si l’experiència ens porta pels camins emboscats de l’ego, o ens guia a l’encalç de l’amor.

És per això que és fonamental que deixem d’enfrontar-nos, que dialoguem, que compartim, que cooperem i creem relacions des d’aquesta simbiosi que està present en la vida des que va fer la seva aparició a la Terra per primer cop fa milions d’anys.

²² Article de Jordi Vilardell <https://www.ccma.cat/324/lynn-marquis-la-biologa-que-va-incorporar-la-cooperacio-a-la-teoria-de-levolucio/noticia/3123702/>

Una nova forma de relacionar-nos amb el propi ésser

I des d'on hem de fer possibles aquestes relacions amb la terra i amb els altres? Des d'on hem de relacionar-nos?

Des d'allò que som. Des d'allò que soc.

Una persona lliure. Un ésser únic i original, amb possibilitats infinites, que es fa en relació, en el reconeixement de si mateix i de l'altre; que s'autocrea des de la llibertat, en un infinit i constant dinamisme, que es fa de cap i de nou cada dia, que es qüestiona, que agafa les regnes de la vida i la responsabilitat que comporta.

Una persona crítica i autocrítica que valora la vida, i que se la juga per defensar-la, que no té por de caminar sense camins, perquè li va la vida.

Una persona amb consciència. Una consciència que comporta necessàriament un continu desvelar-se, treure's el vel, per aconseguir la realització i la plenitud, però també per actuar "amb consciència", per encarnar-se, per rebel·lar-se.

Una persona amb consciència que assumeix la responsabilitat de ser amo/mestressa de la seva vida, i el compromís d'actuar en conseqüència. Que no defuig la responsabilitat de resistir els embats de tot allò que ens vol anorrear, desconnectar, desconscienciar. Capaç de mantenir com diu Marina Garcés "un combat radical contra la credulitat: No us creiem!".²³

Una persona que és i que sap qui és. Capaç de desenvolupar totes les possibilitats humanes que té, que són infinites, capaç de fer nova la vida cada dia, a cada moment. Capaç d'inventar-se, de renovar-se, de no aferrar-se a esquemes ideològics, ni morals, ni prejudicis, sinó d'obrir-se a la pròpia realitat i a la de l'altre, al que no coneixem, i d'arriscar-se.

²³ Marina Garcés, *Nova il·lustració radical*, Anagrama, 2017, p.31

Una persona que es dona cada dia el sentit de la vida, i que ho fa amb un ingredient imprescindible: amb sentit de l'humor que és, en definitiva, el sentit de l'amor.

Conclusió

Tot el que hem viscut aquests darrers anys no ens ha deixat indemnes. Poc o molt tots portem un bony o una fractura, i com més aviat en siguem conscients i visquem la nostra vida des d'aquest paradigma que tot just s'estrena, millor serà, per a nosaltres i per als altres.

En aquests moments ens cal deixar enrere l'enyorança del passat. Hem d'acceptar que mai més res no serà com era, ni formalment, ni estructuralment. Però tampoc no ens podem deixar ensorrar pels mals presagis ni per la por al futur. Estem convidats a viure des de la tempiternitat panikkariana, des d'una "eternitat en el present"²⁴ que ens permetrà, com deia ell, ser optimistes. Perquè viure el present en plena presència ens fa estar actius, receptius, capaços de respondre amb fortalesa i amb serenitat, il·lusionats, i al mateix temps conscients que la vida idíl·lica no existeix, sinó que se la fa un mateix cada dia.

I, quan tot el que ens envolta ens convida a adormir-nos, mantinguem-nos desperts, desenvolupem la consciència, individual, col·lectiva i planetària. Estimem molt, estimen sense cansar-nos mai de fer-ho. I fem tot allò, per petit que sigui, que està a les nostres mans, i que s'exemplifica en la història del Colibrí, una llegenda de la tradició oral ameríndia, amb la qual acabo:

"Un dia, hi va haver un gran incendi en el bosc. Tots els animals van fugir esparverats i des de la llunyania contemplaven el foc aterrits. Tots menys el colibrí, que amb les seves petites ales no parava de fer

²⁴ Raimon Panikkar, *Ecosofia. La saviesa de la terra*, (ed. Jordi Pigem), Fragmenta, 2021, p.32

viatges cap a la font per agafar unes gotes d'aigua amb el bec i llençar-les damunt les flames descontrolades. Després d'una estona, un eriçó que observava aquest anar i venir, li va dir: —Però, colibrí, estàs boig o què? Creus que així acabaràs amb l'incendi? I el colibrí li va respondre:—Ja sé que no, però jo faig la part que em toca.”²⁵

²⁵ Wangari Maathai, *Plantar arbres, sembrar idees* (comentari de Laia de Ahumada), Akiara books, 2020, p.78